СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIII. Ч. 131. Джерзи Сіті, Н. Дж., понеділок, 8. червня, 1925.

VOL. XXXIII. No. 131. Jersey City, N. J., Monday, June 8. 1925. THREE CENTS

Кравецький промисел виплачує обезпечення за безробіття

НЮ ЙОРК, 5. червня. — На слідуючий понеділок урядове бюро регістраційне безробіття, що міститься на 29-ій Вулиці, почне виплачувати обезпечення за безробіття робітникам кравецького промислу.

Плян сього обезпечення вироблено ще кілька літ тому на основі нюйорського стейтового закона про обезпечення на случай безробіття. Потрібні на обезпечення фонди складали на спілку кравецькі робітники й кравецькі підприємці. Робітники платили саме 1 процент своїх тижневих пейд, а підприємці 2 проценти виплачуваної тижневої пейди. З роздобутих в сей спосіб фондів робітники на час безробіття мають брати по 10 долярів у тиждень, аж доки не виберуть суми 120 долярів. У сей спосіб розділиться суму 1,200,000 долярів.

СТРАШНІ СПЕКИ В ЦЕНТРАЛЬНИХ І СХІДНИХ СТЕЙТАХ.

ВАШИНГТОН, 5. червня. — В цілій східній части Злучених Держав, що розтягається на схід від Шикаго, панують страшні, на сю пору року небувалі спеки. З сього простору донесено вже про 167 смертий від упалу. Число хорих сягає кілька тисяч. В богато містах замикається школи, уряди й фабрики. Було теж богато случаїв утоплення головно серед людий, які зігріті кидалися в воду для прохолоди й діставали корчі. Декотрі міські уряди отворили публичні парки для вживання їх для спання. Богато самовбийств приписують пригнобленню наслідком тяжкої задухи.

Уряд погоди каже, що полекші в найблизчих днях сподіватися не можна. Уряд каже, що думки про зміну погоди в Америці не відповідають правді, бо ще не так давно, бо лишень в 1894. році, Злучені Держави переходили через 8 тижнів безперивної спеки сягаючої кождого дня повисше 90 степенів Фаренгайта. Подібні спеки були теж в році 1896.

За новий клопіт, що бере свій початок зі спеки, можна вважати пригоди з розпеченим асфальтом вулиць. В богато містах люди застрягли в мягкім асфалті й мали відтак великий клопіт добутися з нього, а ще більший виминути вганяючі вулицями автомобілі.

ЗВОЖЕВОЛІВ ЧЕРЕЗ СПЕКУ.

ДЕЙТОН, ОГАЙО, 4. червня. — Через страшну спеку збожеволів тут 42-літний Лойд Расел і в приступі божевілля забив свого брата, жінку його, їх пятеро дітий та свою матір. Потім вистрілом з револьвера ранив легко себе самого.

ВБИЛИ ДВОХ БРАТІВ ЯК КОНОКРАДІВ.

МОНТРОВЗ, Каліфорнія, 4. червня. — Довколичним фармерам нагадалися часи боротьби межи фармерами а випасуючими худобу „ренчменами", коли фармері напали на двох братів Гендриксонів, яких вони підозрівали за крадіж худоби, й по короткій перестрілці вбили обох на місци.

ШИКАҐОВСЬКИЙ МУЗЕЙ ХВАЛИТЬСЯ РІДКИМ ОКАЗОМ.

ШИКАҐО, 4. червня.—Музей природних наук імени Філдса подає, що він дістав з Африки вістку про рідкий набуток для сього музею. Представники сього музею, вислані до Африки на роздобування всякої звірини для звіринця, вспіли піймати африканську звірину окапі.

Звіря се, з вигляду кадовба подібне до зебри, з голови до жирафи, є таке чутке й полохливе, що досі лишень один раз вдалося білим мисливим зловити живцем оказ сеї породи. Привіз його був до звіринця в Антверпені др. Горнадей, але звірина так банувала за свобідними просторами, що погибла до півтора місяця.

ЗАКОПАНИЙ СКАРБ.

НЮАРК, Ню Джерзі, 4. жовтня. — Кілька місяців тому назад помер у сьому місті Фредерик А. Мартин. Мав він тоді 82 роки життя, і помер у власнім деревлянім домику. До спадку по ньому зголосилося богато кревняків, але тестаменту не найшли. Коли прийшло до встановлення виконавця послідної волі, кревняки згодилися на встановлення довголітного знакомого покійника, якогось Джана Вікса. Згодилися на нього кревняки певно тому, бо він упевняв їх, що Мартин мусів мати великий маєток, але його десь заховав.

Зараз по своїм встановленню зарядцем спадку Вікс почав глядати скритого скарбу. Почав він обпукувати стіни дому, шукаючи за тайною скриткою, але нічого не найшов. Казав віддерти підлогу, перешукав кождий куток, але все надармо. Вже зневірився й він і його приятелі, коли щось йому шепнуло заглянути до ґазової кухонки. На його велике диво й найшов там 4,000 долярів у дорогоцінних паперах.

Заохочений сим находом, він шукав далі. Нині копаючи з двома робітниками в городі, він попав на бляшану пушку, що могла бути колись частиною машини до роблення мороженого. Коли її отворено, найдено в ній дорогоцінних паперів на суму 25,000 долярів.

В той спосіб спадкоємцям припаде тепер до розділу 55,000 долярів, які одержано з продажі дому, та 29,000 долярів, одержаних з закопаних скарбів. Покійний був диваком; він мав великі гроші, але їх ніколи не вживав. Мешкав дуже бідно, варив собі самий, ходив усе в подертій одежині.

ВІДЛОЖИЛИ КАРУ СМЕРТИ НА ВІДОМОГО ОПРИШКА.

ГАРТФОРД, Конетикат, 4. червня. — Стейтовий губернатор відложив виконання кари смерти на відомого американського опришка Чепмена, котрий, добувшися з вязниці, мав доконати кілька відважних рабунків і при одному вбити полісмена. Мав він [illegible] час до 3. [illegible]

ДОМАГАЄТЬСЯ РЕФОРМИ КАРНОГО ЗАКОНА.

ТАЙБІ Джорджія, 5. червня. — Перед зборами адвокатської палати стейту Джорджії виступив федеральний прокуратор для полудневих округів Бакнер з промовою, в котрій він заявив, що через злі карні закони федеральне карне судівництво зведене на ніщо. Говорив він, що коли конґрес в найкоротшім уже часі не візьметься до реформи карного поступовання, то федеральним судам прийдеться хиба лишити карні справи в руки Ресівера (збанкротувати).

НЮ ЙОРК, ХОЧЕ МАТИ ПЕРШУ ЖІНКУ В МІСЬКІЙ РАДІ.

НЮ ЙОРК, 4. червня. — На нарадах републиканської партії 15. округа рішено виставити при наближаючихся виборах кандидатуру пані Прет на становище олдерманки сього округа. Булаби се перша жінка в нюйорській раді міста.

ВПАВ 200 СТІП І ЗВИХНУВ СОБІ НОГУ.

ГЕЙСТІНҐС, Англія. — Едвард Віллет, літ 38, збирав дикі цвіти на краю скали Рокенор, високої на 200 стіп. Нещастя хотіло, що коли посягав по дуже гарну цвітку, він стратив рівновагу і — полетів в діл. У воздушній подорожі Віллет мав на стільки присутности ума, що перевернувся і замісць впасти на землю головою, він впав на ноги. Ногу одну вивихнув, то правда, але зараз встав і пішов до дому.

ГРІМ УБИВ ЧОЛОВІКА 150 СТІП ПІД ЗЕМЛЕЮ.

ДЖАПЛІН, Мо. — Перед смертю ніде не сховаєшся; вона всюди найде свою жертву. Тай ніхто не знає, яка кого і де смерть чекає. Не знав також і Вілліям Фрай, літ 22, котрий 21. мая працював у майні 150 стіп під землею, якою смертю умре. Того дня громова іскра вдарила в паровий котел на поверхні землі, а відтак пішла по залізній, 150 стіп довгої рурі в майні й убила там стоячого коло рури молодого Віліяма.

ГРІМ ВІДІРВАВ СТІНУ ХАТИ І ПОКАЛІЧИВ ХЛОПЦЯ.

БРЕНДОН, Ман. — В часі громовиці, яка тут лютувала 22. мая, громова іскра вдарила в хату Кашміра і відірвала одну стіну та поранила дуже тяжко малого хлопця Чарлія. Його мама і ще два окупанти хати уйшли всякого покалічення.

ЯК СТРІЧАЮТЬ СМЕРТЬ ЧОЛОВІКИ А ЯК ЖІНКИ.

Як срічають смерть чоловіки а як жінки, коли їм лікар заповість її; оповідає один лікар на основі досвідів у англійській жіночій ґазеті. Коли образованому й інтелігентному чоловікови сказати, що його смерть недалека, то він схвилюється, домагається консультації, говорить про спеціялістів і борониться розпучливо до кінця. Коли те саме сказати жінці, вона покладеться й спокійно вижидає смерти. Бо всі жінки фаталістки. Зате, коли сказати чоловікови, що він може видужати, як піддасться операції, то понайбільше він вірить радше у свою силу й видержаність, як у лікарський операційний ніж. А жінка [illegible]

ОЛЕКСАНДЕР ГАРКАВЕНКО.

Олександер Гаркавенко, відомий український борець-атлет, родився в 1893 році в київській ґубернії. Ходив він вперед до реальної школи в Києві, а опісля збирався бути інжинером, але його вже захопив спорт, якому почався був віддавати ще з 16. року життя. Переїхав він яко молодий борець наперед всю Україну й Росію, европейську й азійську а опісля боровся по ріжних европейських краях, як Німеччині, Румунії, Австрії, Сербії, Франції.

Тоді вже вславився він побідою над славним чеським шампіоном Фершенським, якого положив за 7 мінут. В Росії опісля положив він відомого московського силача Заїкіна.

До Америки приїхав він якого півтора року тому назад. Осів він спершу на короткий час у Філядельфії, а опісля на довший час в Шикаґо. В Шикаґо він і мав перші боротьби, і свої перші американські побіди. В Шикаґо він і побідив литовського шампіона Франка Норкуса; „Ірляндського Бика" Джека Робертса, „Тексанського Тиґра" Біґ-Бул-Бета", „Чорну Маску" Віктора Солдата; шампіона Турції Боба Монакова; великого борця Швеції Джана Фріберґа; шамп. Чехії Павла Мартесона; „Канадійського великана" Боба Нелсона; „Червону Маску" Ганса Фостера; студента Теда Полсена; „Каліфорнійського Великана." Тома Маршела; шампіона Ірляндії Пап-Мекґі; польського борця із Бостона Адама Бурського. Послідну побіду відніс над відомим польським атлетом Владком Збишком.

Природна річ, що такого славного атлета хочуть захопити для себе другі народи. Що московські ґазети в Америці пишуть про нього як про великого російського атлета, сьому не дивниця. Але були вже й польські ґазети, котрі його описували яко „родака". Відомо, чоловікови, що не має своїх подвигів сили, здається, що він має подвиги, як з його народа вийде такий великий силач. Случалося вже таке, що навіть політичні партії пробували монополізувати силачів, певно несвідомо думаючи, що їх прихильники, дізнавшися про політичні симпатії силача, наберуть переконання, що ся партія, до котрої приписався атлет, також сильна, як він. Та подібне становище не має основи. Великий борець дивиться на свій спорт як на велику штуку, яка не належить до ніякої партії, чи властиво до кождої партії. Він, хоча й має політичні погляди, та має їх для себе. Публично з ними не виступає. Для народа він має лишень свою штуку, свій спорт. Такої „політики" держуться всі артисти, актори, малярі, різьбарі, такої „політики" держуться боксери, грачі в бейзбол та борці-атлети. Менажер Гаркавенка, п. Джек Пфефер, зовсім певний, що як Гаркавенко буде стояти поза політикою, то він завоює собі симпатії всеї американської публики та стане тут одним з найбільше відомих борців.

ПОМЕР 104-ЛІТНИЙ АРЕШТАНТ.

ТОРОНТО, (Канада). На „Мунісипальній фармі для Арештантів" помер на днях 104-літний старець Віліям Бродерс. Він був найстарщим арештан-

НЕ ВІРИТЬ У ШКІДЛИВІСТЬ МЯСА.

ЛОНДОН, 5. червня. — На врочистім принятті американських лікарів, яке їм урядили англійські лікарі, виступав Арбутнот Лейн, славний англійський лікар, та в своїй промові осуджував аґітацію проти вживання мяса. Говорив він, що вся та аґітація не варта паперу, на котрім вона написана. Мясо не шкідливе для людини. Лектор не вірить навіть у те, щоби мясо шкодило людям, що хорі на нирки або ревматизм.

СТАН ШКІЛЬНИЦТВА У КИЄВІ

Під теперішну пору істнує у Києві 97 трудових шкіл, в яких учиться 31,000 дітий. Против попереднього року число шкіл зменшилося на три, але процент охоплений школами дітий зріс з 46 до 50 прц. Кількість українських шкіл збільшилася з 30 до 35, жидівських з 4 до 7 коштом російських шкіл. В 60 дитячих будинках і дитячому городку „Ленінск" виховується до 5000 дітий. Через заборгованість батьків з платою за навчання, педагогічний персонал не дістає цілої платні. Недобір в біжучому кварталі досягає 40 проц.

(Б. 18. IV. 25.)

ПОЧУТТЯ ОБОВЯЗКУ У МУРАШОК.

Віддавна порівнували суспільні інстинкти мурашок із поведенням людей. Поважні досліди на полі психольоґії мурашок цікаві також і для нефаховця, бо пояснюють нам скомпліковане державне життя муравлів. А муравлям недостає висших інтелектуальних здібностей. Дуже цікаві під тим оглядом є найновіщі досліди про те як заховуються муравлі при пошукуванню поживи. Прим., найде мурашка якусь добичу, якої сама не всилі двигнути, то вертає до муравлища і попросту счиняє там ґвалт, порушує інші мурашки своїми вусиками. Повідомлені так про знахідку поживи мурашки пускаються в дорогу й деякі з них знаходять добичу. Мурашка, яка перша найшла поживу, все вертала там найкоротшою дорогою. Дослідник закрасив тую мурашку краскою, щоби пізнавати її. Вона приводила зі собою ще кількох помічників, які йдуть за нею з самого муравлища. Цікаве, що мурашка ніколи не счиняє трівоги, коли найдена пожива складається з богатьох кусників, які сама по черзі може позносити. Коли треба, то бігає двацять і більше разів там і назад, щоби укрити добичу. Отже помочі шукає лише тоді, коли один кусник добичі для неї за тяжкий. Цікаве, що така мурашка нічим не дасться відтягнути від праці, від стягнення всіх частинок поживи до муравлища. Отже можна сказати, що мурашка має „почуття обовязку". Коли капнути мурашці на її дорозі каплю меду (мід як звісно люблять муравлі дуже), то вона зразу хвилиночку вагається, попробує мід, але зараз втікає від нього й спішить до своєї добичі. Потім хоч нераз переходить попри мід, ніразу не задержиться біля нього. Якась сила (у людей назвали би ми її почуттям обовязку) приневолює комашку насамперед позносити всю добичу. Колиж віднесла останній кусник добичі, вертає мурашка до каплі меду

Аліянтська нота домагається від Німеччини розоруження.

ЛОНДОН, 5. червня. — Англійський уряд подав до публичного відома ноту, яку сими днями вислали до Німеччини аліянтські уряди. Ся нота відноситься головно до тих частин версайського договору, котрі говорять про повне розоружене німецької держави.

Нота стоїть на становищи, що Німеччина сих постанов договору як слід ще не виконала й нота домагається безпроволочного виконання. Німеччина малаби наперед скасувати свій ґенеральний штаб, звести свою армію до 100,000 люда, а поліцію до 150,000 мужа. Мається теж скасувати фабрики оружа та перестати потайні вправи жовнірів та досвіди відносячіся до ведення війни газами.

Лишень тоді, як сі точки будуть сповнені, може Німеччина сподіватись евакуації Надренщини.

НІМЕЧЧИНА ОБУРЕНА АЛІЯНТСЬКОЮ НОТОЮ.

БЕРЛІН, 5. червня. — Німецькі ґазети подали нині зміст аліянтської ноти до німецького уряду та короткі уваги німецьких високих урядників без подання їх імен.

Німецькі урядники й ґазети висказують з приводу сьої ноти глибоке обурення. Вони звертають увагу на те, що аліянти ждуть від Німеччини виконання постанов так званого пляну Доса, а тимчасом домагаються в ноті такої річи, як знищення німецького майна вартости яких 25 міліонів долярів. На думку німецьких провідників Німеччина не може виконати одно й друге. Коли вона знищить майно, як домагається нота, тоді від неї не можна домагатися сплати военного відшкодовання, як постановлено в пляні Доса.

ПІДПРИЄМСТВА ШТІНЕСА ПЕРЕД РУЇНОЮ?

БЕРЛІН, 5. червня. — В ґазетах появилися чутки, що великі підприємства покійного німецького міліярдера Штінеса стоять перед руїною та що німецькі банки, державні і приватні, поспішили на його ратунок, розуміючи добре, що руїна найбільшого в Німеччині маєтку мусілаби викликати фінансову паніку (пострах, поляку) та може й довести до хвилевого банкротства німецького промислу.

БОЛЬШЕВИЦЬКИЙ УРЯД МАЄ НАДІЮ НА ГАРНІ ЖНИВА.

МОСКВА, 4. червня. — На основі вісток про стан збіжевих засівів, одержаних з усіх країв, підлеглих московському урядови, уряд приходить до переконання, що сьогорічні жнива будуть кращі від минувших. Збіжа на Вкраїні й над Волгою показують на гарні жнива.

Як попередних років, так і сього року уряд буде мати богато невдоволення з тими збіжевими краями щодо розділу збіжа.

ФРАНЦУЗЬКИЙ ҐРАФ АМЕРИКАНСЬКИМ БУТЛЕҐЕРОМ.

ПАРИЖ, 4. червня. — Французький ґраф Жак де Месльон, який побував довший час в Америці, забанував за рідним краєм і тепер оповідає тут страшні історії про свої пригоди в Америці.

Мав він бути в Злучених Державах і займатися бутлеґерством. Пакував і пачкував він горівку на всякі способи. Було й таке, що наливали горівки до бляшаних великодних писанок, а доручували їх люди, перебрані за законниці. Кілька разів до нього стріляли агенти прогибіційного уряду, але йому все вдалося втекти. Та се його не відстрашило. Коли, однак, до нього прийшов до готелю один чоловік, та представившися за товариша по фаху, обіцяв ґрафови доставити всяких горівок і вин, та взявши 30,000 долярів, пропав без вісти й духу, ґраф прийшов до переконання, що в Америці є за богато обманців і він зараз забанував за рідним краєм та вернувся до Франції.

ЗНОВА ЧУТКИ ПРО ПОВАЖНИЙ СТАН ЗДОРОВЛЯ ІТАЛІЙСЬКОГО ДИКТАТОРА.

ПАРИЖ, 4. червня. — З Риму наспівають уперто вістки, потверджуючі чутки, що стан здоровля фашистського диктатора Мусоліні є небезпечний, та що він дійсно через нього рішився вступити з уряду.

КИТАЙСЬКА СИТУАЦІЯ СТАЄ ГРІЗНІЙША.

ШАНГАЙ, 5. червня. — Положення в Китаю стає щораз тяжче не так через поширення заворушень, як через те, що рух перекинувся вже з робітників на другі верстви народа. Тут покинуло, приміром, нині службу пів тисячки полісменів. Число страйкарів виносить уже до 150,000.

Япан дає до зрозуміння, що він не вислав ще своїх війск до Китаю, бо вважає сей крок зайвим.

РОЗОРУЖНА КОНФЕРЕНЦІЯ ПРОТИ ҐАЗУ.

ЖЕНЕВА, 5. червня. — Аліянтські представники, зібрані на конференції для справи обмеження зоружень, приняли пропозицію американського представника Бертона, щоби заборонити вживане на війні отруйних ґазів.

СТРАЙКОВІ ЗАВОРУШЕННЯ В ЧІЛЕ.

ЛОНДОН, 5. червня. — З Чіле приходять вістки, що там вибухли поважні страйкові заворушення та що підчас них погибло кільканайцятеро осіб. Заворушення почалися від страйку портових робітників в Ікіке, який відтак перекинувся на другі промисли. Чілійський уряд видно завів строгу цензуру на новинки.

ЗАГОВІРНИКИ НЕ ДАЮТЬ ЖИТИ КОРОЛЕВИ.

ЛОНДОН, 5. червня. — Еспанська поліція признає, що сими днями відкрито не один, але аж три заговори на життя еспанського короля Альфонса. Англійські ґазети роблять із сього заключення, що король сильно непопулярний [illegible]

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ .75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіти і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ДЛЯ ЩЕ БІЛЬШОЇ СПРАВНОСТИ НАШОЇ ОРҐАНІЗАЦІЇ

Не посудить нас, урядовий орган Українського Народного Союза, за сторонничість для себе, коли ми скажемо, що весь наш загал знає добре справність нашої організації. Кождий член, котрому вмерла дитина, кожда вдова й сирота, котрим вмер батько або мати, член або членица Українського Народного Союза, знає добре сю справність нашої головної канцелярії. Засвідчили про неї добре делегати на послідну конвенцію Українського Народного Союза, що відбулася півтора місяця тому.

Всяку справу організацію треба удержувати на тій висоті справности, і коли лишень можливо, сю справність ще збільшити. Власне з нагоди почтової кампанії за належитим адресованнем листів, яку розвів федеральний почтовий уряд, пригадується нам, що й нашу канцелярійну роботу можна зробити ще справнійшою. Недостача сьої роботи лежить не в уряді, але поза урядом. Лежить вона у самих членах, відділах, а головно тих урядниках відділів, що з канцелярією зносяться.

Щоби відразу приступити до справи, подамо один случай з дійсної практики нашої канцелярії. Приходить сими днями до головної канцелярії лист, а в ньому на одній стороні картки пишеться про отсі справи. Наперед автор листу, секретар одного відділу, просить о друк на запомогу по померчим члені. Далі поправляє імя нового приступившого члена Українського Народного Союза. Ще далі зміняє адресу одного члена. Ще далі подає вістки, які надаються до рубрики про українське життя в Америці, яку недавно завела редакція Свободи. Наконець подає оголошення зборів свого відділу.

Правда, сей лист се вже скрайний примір, але подібних листів буває більше. Немає дня, щоби такий лист не прийшов до канцелярії. Автор сього листа не задумався над тим, що справи, які він порушує в своїм листі, належуть до ріжних людей і судовий урядників в канцелярії Українського Народного Союза, адміністрації та редакції органу. Справа висилки друку належить до головного секретаря фінансового, справа принятя члена чи справлення його імени до головного секретаря рекордового, справа зміни адреси до адміністрації органу, справа дописі до редакції. Так воно є не лишень у нас, але й в других. Так мусить бути всюди, де організація зростає так, що мусить наступити поділ праці.

Наслідок одержання такого листа такий, що він не може бути сейчас полагоджений. Він мусить іти наперед до одного урядника, відтак до другого, відтак до третого, відтак до редакції. Через те його полагодження опізняється.

Щоби сьому запобігти, канцелярія старається подавати членам і відділовим урядам осібні коверти, щоби листи йшли просто до урядників, до яких справа належить, і які можуть її сейчас полагодити. Колиб хоча самі члени й відділові урядники памятали на се, щоби писати про кожду осібну справу, яка належить до осібних урядників, на осібних картках, то вже й се значно прискорилоби полагоджування справ. Члени мають право домагатися скорого полагодження всякої справи, яка належить до статутового обсягу діяльности урядника, але й вони у власнім інтересі повинні старатися сій канцелярії помагати справу як найскорше полагоджувати. Помагаючи урядови в той спосіб, члени поможуть не так самим урядникам, о скільки самим собі.

ЗНОВА СУД ПРОТИ ЮНІЙ?

З Гвілінґу, в стейті Вест Верджінії, доносять, що федеральний суд, розглянувши просьбу вуглевих підприємств з неюнійних округів, видав тимчасовий приказ юніям не вести ніякої аґітації за своєю орґанізацією.

Хоча приказ ще не є рішаючий та суд заповідає ще нове переслухання над питанням видачі заборони („інджанкшена"), ба ще й ся має бути тимчасова, то мимо сього вуглеві підприємці свою ціль справді осягнули. Вони хотіли мати судову заборону проти юнійних орґанізаторів, і сю заборону вони мають. Що вона тимчасова, се їм нічого не вадить. На всякий случай вона важна до нового переслухання, а після нього, вони мають надію, буде обовязувати нова заборона. Їм таких тимчасових заборон подай як найбільше.

Хоча вона теж буде тимчасова, та вона всеж таки буде забороняти юнійним орґанізаторам орґанізувати майнерів у юнію. Виходить, що тимчасовість і нерішучість і хвилевість судових приказів і заборон се лишень немовби цукрова поволока на дуже гіркій пігулі, яку суд підносить майнерським юніям. Суд, немовби добрий лікар, каже: „Я знаю, що сей лік гіркий, але він посолоджений зверху і ти його й чути не будеш, як возьмеш в уста."

Та майнерські юнії не діти, і зрозуміють добре, що значить посолоджений судовий приказ. Їх куперwасом не задурить, і судовий приказ серед них лишень скріпить переконанне, що суди боронять тільки інтересів капіталістів та всюди, де можуть, стараються підорвати силу робітництва. Таке враження поширяться серед членів других юній, яких начисляється в Злучених Державах до пять міліонів. Піде воно й по[illegible]

НА ШЛЯХУ ДО ВИДУЖАННЯ.

В останніх роках наше громадянство переходило важку кризу, скочуючись на дно розстрою і потапаючи в мутних хвилях байдужности. Приглядаючись розбитому й розпорошеному політичному життю, економічній кволости і культурному занепадові — просто ляк збирав за найблизшу будучину. Якась змора налягла на нашу збірну душу, якийсь кошмарний сон окутав нас своїми чорними крилами. Безпросвітність! — це одно слово характеризує суть нашого громадського життя. А серед тієї безпросвітности, серед животіння з дня на день — не на основі реальної оцінки фактів, але на тлі гарячкових вигуків чи вчинків,— тільки тут і там блищали блудні вогники сяких-таких громадянських почннів. До таких додатних почнів слід зарахувати кооперативну діяльність, боротьбу за рідну школу, деяке піднесення темпа освітної діяльности.

В політичній ділянці початково наступив повний розстрій, а опісля майже цвинтарний застій. Дроблення сил, розвал партій, розклад навіть нечисленної парляментарної репрезентації відбувався рухом нерівномірно - прискореним. На ниві полівичної думки вибуяли непотрібні буряни і виросли густі чагарники.

Щож довело до такого сповзалення гідного положення?

Ріжні люде ріжно про те думають. Та загально набирає права горожанства погляд, що причиною того всього є ніщо инше, тільки особисті амбіції, особиста ворожнеча, спори, інтриги, підкопи і т. и. А осідком всіх цих семи чи скільки там головних гріхів, гніздом шершенів, кузнею всього лиха є Львів. Так між иншим дивиться на справу перемиський „Український Голос", тим самим віддзеркалюючи настрої пересічного обивателя. Очевидно, така думка про причини занепаду зароджується тільки в примітивних інтелектах, тільки у людей, що звикли в своїх міркуваннях йти або навмання, або по лінії найменшого опору. Причини нашого занепаду, розстрою, обезсилення є далеко глибші, не зльокалізовані у Львові, але розсіяні по всій нашій національній території.

Є це суспільна недуга, повоєнна пошесть, витворена часто незалежними від нас обставинами і умовинами, защіплена цілому нашому організмові. Аналогічні недуги і кризи переходили й переходять усі, яких розторощила війна, які принесли великі жертви у великих дужаннях і лягли на побоєвищі, не осягнувши намічених користей, не здійснивши своїх мрій й ідеалів. Німеччина, Австрія, Мадярія, Росія, Болгарія, Україна — чи не переходили вони важких потрясень, чи ще й сьогодня не ллеться кров в окайданеній псевдопобідниками Болгарії. А ми, західні Українці, ту глибоку трагедію переходили подвійно, як частини двох великих держав, з яких одна зникла з карти Европи, а друга увійшла в добу великої революції — і як нерозривна частина великої нації, що серед всеобіймаючої пожежі пробудилася до державного життя. Крім того наша територія була тереном безпосередніх военних змагань і то в двох фазах, змагань світових велитнів і опісля боротьби зі сусідами. А у висліді програна і то програна, розкладана на рати. В першій добі програна мілітарна, не безпосередня, не на полі бою, а посередня, загин армії; в другій добі дипльоматична, теж не безпосередня, а за посередницттом високих антантських опікунів. Саме тоді, коли инші народи вже мали час очунятися, приходити до сил, набирати відвагу після поразки, ми з одної фази [illegible] вскакували в

збільшений безпосереднім натиском і ходами та підкопами тих чи инших переможців взаємне недовіря пошуканка за винуватцями, homo homini lupus. Розуміється, що всі удари, всі лиха в першу чергу відбилися на нашому політичному житті; тіснійше кажучи на трудовій партії, яка по волі чи по неволі мала провід у своїх руках.

А всетаки, коли будемо справедливими, коли з перспективи і з збереженням безпристрасної предметовости будемо оцінювати національну катастрофу; коли мати мемо на увазі наш соціяльний недорозвиток, економічну нужду, відсутність могутних прихильників — то мусимо признати, що цю глибоку кризу ми переходимо доволі гладко, нормально, що в мутних бурунах розторощуючих приливів і відпливів ми зберегли національну честь і гідність, що наш моральний капітал не тільки ненарушений, але може й збогачений.

Наша катастрофа є без сумніву більша і глибша, як усіх тих, що теж понесли поразку у висліді війни.

А одначе в нас, коли говорити про внутрішне життя, не гуляв ніж, не падали трупи, не скрипіли шибениці-гиляки, як у Мадярщині, або ще й тепер в Болгарії. В нас не було такого осоружного самозаперечення єдности нації, як нпр. в Надреині, де 30 послів, представників народу пішло на службу ворога і заявилося за відірванням німецької провінції від матірнього пня. Факти відсутства від національних ідеалів були у нас дуже спорадичні і немаркантні. Наші маси і навіть ті провідники, на яких нас стати, в голоді і холоді, в тюрмах і таборах з честю видержали на зайнятих позиціях і не зійшли з них до нинішнього дня. Не лише не зійшли, хоч рвали їх душу сумніви, хоч нераз байдужніли, хоч попадали в безсилля, хоч засклеплювалися в собі, але виявляють новий приплив життєвих і життєдайних сил. Заникає недовіря, розсіваються сумніви, уступає безсилля, родиться воля до життя.

Крім політичної кризи навістила нас іще важка голодова катастрофа, а все таки елідне оживлення громадянського життя. В масах зростає конечність організації, у верхах потреба консолідації національних сил. Пос. Павло Васильчук заповідає в польськім соймі змічнення національного фронту, сен. Черкавський наклякує до обєднання сил, виступивші в розгарі кризи посли вертають до клюбу, в пресі і громадянстві все частійше лунають одноглзідні голоси негайно приступити до зібрання і зеднання розроблених сил, громадські діячі продумують над формою і змістом того обєднання. Ми є в стадії реконвалесценції після важкої недуги, находимося на шляху до видужання. Чим скорше це станеться, чим скорше приступимо до виконування нормальних життєвих функцій, тим краще.

„Діло".

У. Н. СОЮЗ—НАЙЛІПШИЙ ОПІКУН В НЕЩАСТЮ. ЧИ ВИ Є ЧЛЕНОМ ЙОГО?

ГРИНЬКО ПРОТИ ГРУШЕВСЬКОГО.

Голова Київського Губвиконкому Гринько, в справозданні з діяльности Губвиконкому на VII. зїзді рад Київщини, торкаючись справи українізації ні з сього, ні з того копнув академіка Мих. Грушев[illegible]

„Ось передомною журнал „Україна" — з обуренням говорив Гринько — який видається під редакцією М. Грушевського. Останнє число посвячено переважно памяти Шевченка. Передова політична стаття написана Грушевським. Я питаю вас, товариші, — з натосом звертається Гринько до своєї авдиторії, — чи можна в 1925 р. на Україні писати болючу політичну статтю про Шевченка і жадним словом, жадним натяком не згадати про радянську владу, радянську суспільність? Чи може це зробити той, що щиро стоїть на радянському ґрунті? В цій статті радянську владу оминається. Там є більше української національної великодержавности, ніж радянської ідеольоґії."

„Нам не так важно, — поучував дальше своїх слухачів Гринько, — що думає з приводу Шевченкових роковин проф. Грушевський, як важно те, яку літературу, яку публіцистику подається нашим читачам. Звичайно булоб добре, колиб науковий талант проф. Грушевського пішов по радянському напрямку. Але незалежно від цього нам треба завоювати українську публіцистику та літературу. Ми з великим задоволенням стежимо за тим, як до щирого, активного співробітництва підходять все ширші кола українскої інтеліґенції. Але ми не можемо закривати очей також і на те, що в умовах нової економічної політики отворюється ґрунт для оживлення дрібно-буржуазної ідеольоґії..."

„Треба просто сказати, признається Гринько — що української літератури і публіцистики ми ще не завоювали."

Не маючи дотичного числа „України", не можемо провірити, чи стаття академіка М. Грушевського містить в собі знамена злочину ігнорування радянської влади і радянської суспільности, злочину великодержавности та ідеольоґічної дрібно-буржуазности. Отже мусимо на слово вірити Гринькови, що поважаний учений мабуть таки прогрішився, коли не супроти радянської влади і радянської суспільности, то щонайменше супроти самого Гринька. Видно чимсь не доґодив старий професор молодому представникові радянської влади.

Але при цій нагоді варто відзначити, що українське національне письменство, українська національна думка, по авторитетному свідоцтву Гринька, всеж таки істнують, розвиваються; що українська література й українська публіцистика перейнята національною великодержавністю і навіть (дивна річ у соціялістичній републиці!) дрібно-буржуазністю і що радянська влада ніяк не може прибрати до своїх рук сеї непокірної національної та дрібно-буржуазної української літератури й публіцистики.

Дійсно справа кепська. Так багато зроблено для українізації життя — і пару десяток газет українських існує, і кілька журналів українських видається, і сотками книжки українською мовою друкується, а українська література й українська публіцистика десь сами собі з боку стоять і не дають себе „завоювати". Ніякої тобі „смички"! Справді є чого обурюватися.

Бідний Гринько, в своїм комуністичнім засліпленні не бачить трагікомічности становища, коли про українську літературу й українську публіцистику доводиться говорити, як про щось цілком відокремлене від усього того українського, що творить радянська влада, а радше комуністична партія, признаючи тим самим, що вся та українська творчість радянської влади не є українською по суті, бо українську літературу й українську публіцистику треба ще „завоювати". А [illegible]

НАРІД І ЦЕРКВА

IV.

Інтерес українського народа вимагає, щоби священство та владики служили вірно не тільки церкві, але й народній справі. Особливо тепер, коли земля горить під нами, коли маємо так мало свідомих сил до боротьби. І тут заходить на перший погляд мала колізія, особливо коли ходить о українську греко-католицьку церкву.

Як відомо в католицькій церкві панує абсолютизм. Побудована вона на покорі та безглядному послуховi. Подібно як в війську, а військова дисципліна узнає тільки приказ і посух. По тій причині може зайти така колізія, що інтерес народу вимагає такого від церковного проводу, чого він, звязаний послухом з Римом, не може виконати. Це може наступити одначе тільки вимково і не є таке трагічне, якби воно на перший погляд видавалося. Бо Рим, навіть після католицького вірування, є непомильним тільки в справах віри, а в всіх інших справах робив і робить помилки. А „процесувалися" з ним ріжні імператори, ріжні держави та народи. Тому нема нам чого боятися піти з ним в процес от хочби за конкордат.

Сказав Христос: Віддай Богови, що боже, а цісареви, що цісарське. Так і каже нація до владик і священства: Віддайте боже Богови, але й виконуйте це, що потрібне для життя нації. А коли бороните нарід перед конкордатом то сповнюєте божі слова, бо виконуєте це чого від Вас ціла нація вимагає.

Ми знаємо, що й наші владики і наше священство може бути безсильним і не богато осягнути з того, чого нація від них домагається. Але це нічого. Ми тільки хочемо скінчити раз на завсігди зі всяким рабством, звідки воно не походилоби. Ми не хочемо мовчати більше та може ще дякувати тим, що нам гріб копають, ми хочемо стати народом геройським. А не станемо ним ніколи коли наші провідники будуть вагатись і хилитись. До цего часу ми тільки по геройськи терпіли, а тепер хочемо по геройськи боротися. А в тій боротьбі хочемо і мусимо мати за собою і нашу українську церкву враз з її священством і владиками.

По тій причині кождий український священик і владика повинен бути не тільки духовною особою, але і взірцевим громадянином. Приміром українського патріотизму. Священник, що виконує тільки душпастирські, церковні обовязки, молиться, постить, лежить хрестом, а не почуваєтся до обовязку виконування ніяких інших громадянських обовязків не є українським громадянином. Він не надається в теперішних часах на духовного українського провідника. Місце для нього радше в монастирі чим в громаді.

А до того священство дуже часто одинока українська інтеліґенція по селах в старім краю, або канадійських фармах чи американських плейзах. Тою інтеліґенцією якої так мало у нас. Тою, яка мала щастя серед нашої бідноти „вийти в люди", якої вивчення коштувало націю витрати національного гроша. Чи нація не має права жадати від неї звороту вложеного в ню національного капіталу? Чи малаби вона совість замкнутися в теперішнім часі тільки в церковні мури? Тепер коли рішається доля нашого народа і церкви!

Ні! Українське священство і українські владики повинні бути перші в обороні всіх загрожених національних і церковних позицій. Християнські чесноти, які вони проповідують і впоюють в народ вимагають від них саможертви. Але ми люди, вимагаємо тільки сповнення звичайних громадянських обовязків. Того, щоби йшли з народом і його боронили і то там, звідки тільки грозить йому небезпека.

На тім зискає в першій мірі сама церква. Скріпиться захитаний церковний авторітет, зацвите наново повна гармонія.

Скріпиться рівнож і відпорна сила нації, а о це нам тепер найбільше ходить. Це і була причина, чому ми старалися розібрати обговорені тут народно-церковні питання. А розбирали їх по щирости, так, як думає і відчуває наш нарід.

КАСОВИЙ ЗВІТ ОБЄДНАННЯ.

(За місяць май, 1925).

I. ПРИХІД:

1) З перенесення з попередного місяця		$330.89
2) Прихід в маю:		
а) Народний податок	$108.15	
б) Рідна Школа	194.75	
в) Голодному Селу	555.34	
г) Ріжні	358.70	1.216.94
Разом		$1.547.83

II. РОЗХІД:

а) Висилка до краю:		
1) Коміт. допомоги „Голодному Селу"	$500.00	
2) Рідна Школа	200.00	
3) Політичні вязні	200.00	
4) На делеґацію на Міжнародній Жіночий Конґрес	54.80	
5) Інваліди	50.00	
6) „Просвіта" у Львові	25.00	
7) Студенти	25.00	
8) Кошти посилки	10.05	$1.064.85
б) Платня секретаря		150.00
в) Рент		25.00
г) Телефон		5.81
д) Кошта дороги Предсідателя за три місяці		21.00
е) Дорога до Ню Йорку		6.48
і) Стемпси і канцелярійні прибори		8.00
Разом		$1.281.14

III. ЗІСТАВЛЕННЄ:

Прихід в маю	$1.547.83
Розхід	1.281.14
Остає в касі з днем 31. мая	$266.69

Обєднанне Укр. Орґанізацій в Америці.

КОНВЕНЦІЙНА КАМПАНІЯ ЄДНАННЯ НОВИХ ЧЛЕНІВ

ЗГІДНО З УХВАЛОЮ 16-ої КОНВЕНЦІЇ У. Н. СОЮЗА ПРИЙМАЄТЬСЯ НОВИХ ЧЛЕНІВ БЕЗ ВСТУПНОЇ ОПЛАТИ

ЛИСТИ ЗІ СТАРОГО КРАЮ.

I.

Як свідоме українське село побивається за народню освіту.

(З листа читальняного виділу в селі Кривім, бережанського повіту, в Галичині, до комітету односельчан на Франкфорді, в Філаделфії).

Довгий час вже не давали Вам жадних познак життя а то складались на це ріжні причини. Тепер знова чекали ми, щоб від Вас одержати звістку а коли вже довідалися, що Ви вислали гроші чекали аж прийдуть.

Що би вам написати? Хіба те, що найбільше Вас інтересує а іменно народнє життя, народна робота для освідомлення широких мас нашого поневоленого народа. Тож нічо иншого в нас на думці немає, як лиш те, щоб поліпшити долю нашого народа, а в першій мірі нас самих, українського селянина.

Знаємо добре, що нічим не здобудемо собі рівнорядних місць з иншими народами, як лиш просвітою. Збудувавши свою хату, чуємося инакше, як перед тим. Знаємо, що тільки в своїй хаті можемо бути свобідні, і таксамо ділиємось з Вами думками і радощами. Приємно робиться, коли бачиться в неділі чи то в свята салю, заповнену охочими і жаждучими душевного корму, який дає нам наша молоденька мізерна бібліотечка і кілька газет. Мимо того, що будинок наш ще не викінчений, задоволення велике, що маємо де зійтись, а що головніще, устроювати часто вистави. Богато треба ще праці й гроша, щоб зробити все, як бути повинно, бо то лише мури покриті бляхою. Але праця не устає, противно, чим раз більше змагається, а потреба її росте.

В доказ цього, що не дармуємо, мусимо сповістити Вам про все, що зробилося досі на полі просвітнім. Перш усього згадати треба про загальні збори, які відбулись в лютім при заповненій салі. Взяли в них участь також делегати з Козової. Вибрано новий виділ, до якого ввійшли: Дмитро Мартинів, голова; Стефан Рева, містоголова; Олекса Наконечний, писар; парох о. Мінько, касієр; Петро Бугай, бібліотекар; Михайло Шанайда, господар; Іван Волощук, виділовий.

Ще старий виділ підніс думку уладження Шевченківського концерту, що новий виділ виконав. 5 квітня відбувся святочний концерт в честь нашого Батька. Саля, прикрашена вінками, портретами і пишно украшеним бюстом Тараса, зробила на чужих гостий надзвичайне враження. А вже в спосіб подиву гідний відіграли шкільні діти діточу виставу п. з. Вінок на могилу Тараса Шевченка під умілим проводом своєї учительки панни Бородайкивої.

В свята відіграно Сватання на Гончарівці, а в провідну неділю Жидівка Вихрестка. До читальняної бібліотеки закуплено трохи книжок, щоб можна бодай в части заспокоїти бажання людий.

Все це дуже красно, але не можемо дальше так поступати вперед задля браку гроша, який чимраз більше дається відчувати. Було ще трохи довгу, тож з присланих Вами гроший мусимо його віддати і каса знов буде пусткою стояти. Доходів маємо дуже мало і то лише з аматорських вистав і членських вкладок, які роблять дуже маленьку рубрику. З того ще треба оплатити газети, ріжні маленькі видатки, получені з виставою і т. п. Тут знова будинок викінчувати й не знати куди взятись до роботи. Тож відносимся ще раз з просьбою до Вас, Дорогі Родинці, щоби можна нам ще докінчити тої одинокої святині Народної. Трохи матеріялу ще маємо а мимо в свої сили і на Вас ще надію покладаєм, але однак знаєм, що спільними силами все дасться зробити. На думці в нас всіх тут і в Вас там, за океаном сього року закінчити все і посвятити і коли в нас і в вас живе добра надія на кращу долю поневоленого народа. Жива українська наболіла душа, яка розуміє вагу просвіти, про що ми переконалися в недавній минувшині, то певно думка ця стане дійсностю і побіч дому божого, побіч церкви, стане готовий поверховий красний Народний Дім для спільної загальної праці в користь народа і на честь і славу нашій Неньці-Україні. Тож по зимовім відпочинку, нумо дальше до праці, муравлиної праці, не даймо нидіти нам в неволі. Не піддаймося підшептам ворогів, а будуймо Україну. Вкорінюймо українського духа в найменших наших. Несім світло науки й правди по найтемніщих затінках хат, а коли сповним цей обовязок то будьмо певні, що сповнять ся віщі слова, що встане Україна, встане воля, світ правди засвітить і помоляться на волі невольничі діти.

Рівночасно складаємо Вам цею дорогою за Вашу поміч за прислані гроші щиру подяку. Нахай Бог в сотеро вас нагородить! Ми, як і наше покоління, будемо носити Вас вічно в памяти добрій, що помогли здвигнути в своєму рідному селі святиню науки, яка пишається на весь округ. Ми горді є на Вас. Це дуже добрий і похвальний знак, що Ви зрозуміли положення свого народу, заглянули в його душу глибоко і відчули, що його болить. Ваше діло розносимо всюди і передаємо молодому поколінню, щоб колись знало, за що і як Вас цінити. Тож прийміть від нас щирі і сердечні слова подяки. Сподіємося, що і на дальше не будете про нас забувати і при кождій нагоді, чи то яке свято, чи збори, забава, кинете який цент як одну цеголку більше під будову національної свідомости, на загибель темноти, неграмотности і ворогам нашим.

II.

СЕЛЯНИН ДАРУЄ ЗЕМЛЮ ПІД ЧИТАЛЬНЮ ПРОСВІТИ.

(З листа Комітету Відбудови Читальні Просвіти в Вовчім, до комітету односельчан в Філаделфії).

Отсим письмом звертається Комітет Відбудови Читальні Просвіти в Вовчім до Вас з просьбою о складання жертв на будову читальні.

Як відомо Вам, по завзятій визвольній боротьбі опинились ми в неволі. Найбільшою причиною нашого нещастя була темнота. Щоби виратуватись з того нещастя, потрібно нам поширювати просвіту помежи наш народ. Ми тепер є дуже бідними. Раз, знищені війною; другий раз платимо великі податки так, що люди зовсім не мають жадного гроша. Вже складається матеріял на площи будови. „Рада душа до раю та гріхи не пускають," таке саме і наше: хтілиб мати та нема гроша. Застановіться добре над нашою справою і поратуйте нас. Кождий з Вас гадає побачити своє рідне село і з яким здивуванням буде оглядати святиню науки, на котрій буде повівати синьо-жовтий прапор. Не жалуйте гроша на таке святе діло як читальня. Дім сей має бути великий, в котрім буде знаходитись саля представлень і склеп.

Площу під будову шарував Миколай Максим коло млина.

Коли з Вас дасть кождий по 1 долярови, то осягнемо невеличку суму гроший.

Стара читальня знищена війною. Пишіть один до другого (складайте як найскорше, що би ми могли з нашого села бути...

III.

ЗУСИЛЛЯ КОЛО ЗОРГАНІЗОВАННЯ РЕМІСНИЧИХ КУРСІВ У РАДЕХОВІ.

(З письма Головного Виділу Товариства Просвіта у Львові до Управи Просвітно-Запомогового Товариства Радехівського Округа в Нортгемптоні, Па).

Цінне письмо з повідомленням висилки гроший на освітньо-культурну роботу в Радехівщині одержали. Зміст письма приняв Головний Виділ з радістю до відома. Про так високо патріотичний й повний любови до рідного краю вчинок повідомимо наше громадянство при помочи преси, як примір, гідний до наслідування. Осібним письмом поручаємо Філії „Просвіти" в Радехові, щоби надіслала поіменний спис найбідніщих і найбільш загрожених у своїй діяльности читалень, щоби можна їм прийти з помочю згідно з Вашим бажанням.

Провід згаданих курсів спочиває в руках Товариства УПТ. Обовязком його Старшини, в склад котрої входить тоже голова М—рного Товариства „Просвіта" буде зужити переслані 100 ам. дол. на зорганізовання бажаних Вами реміслничих курсів в Радехові. Про їх започаткування та розвиток повідомлятимемо кождочасно.

Т-во „Просвіта" має до сповнення одну велику, першу й послідну, нинішню і завтрішню вемогу — вимогу загальної всенародної освіти. До осягнення цього велитенського діла модерної освіти народнім масам стремить Головний Виділ всіма своїми силами й средствами. Дотепер завдяки великим зусиллям урухомлено понад 80 філій й 1800 читалень Просвіти, зорганізовано при них 500 амат. гуртків і понад 300 хорів, створено цілий ряд мандрівних бібліотек та уладжується курси для неграмотних. В самому Радехівському повіті істнує і розвиває освітну діяльність 25 читалень, спис котрих в пролозі.

Та в усіх змаганнях дається відчувати найбільше недостача матеріяльних засобів — гроше.

Просвіта по своїм засобам, силам і спроможности кидає в народні маси популярну літературу, будить маси до нового життя, поглублює і поширює змагання є до незалежности, вщіплює в маси почуття національної гідности й гордости та старається виповнити їх серця вогнем любови до знання, до культури, до освіти над собою, до рідної книжки.

Переведення того в життя вимагає великих фондів. А їх повинен і мусить дати сам Нарід. Та тепер на землях галицької волости панує голод і крайна нужда. Населення обездолене та позбавлене всякої опіки не може пододати величезному тягареві, що валиться на него, не може сповнити всіх вимог. І в той час так важкого лихоліття думки наші линуть до братів наших в Америці о поміччу руку в несенню здорової духової поживи нашому народови та в піднесенню його з низин на вершини свідомої і певної своєї будучини нації. Як кождий член нашої нації на землях Америки й Канади злежить на жертвенник „Просвіти" на рік по одному тільки долярові, то одержимо суму, за котру у всіх громадах нашого краю заснуємо читальню Просвіти, побудуємо для них доми, засипимо їх популярними книжочками й двигнемо народ на найвищий щабель. Тим дамо доказ і найвимовніший доказ, що діти нашого обездоленого народу, розкинені у двох частинах світа й допоможемо Просвіті створити в серцях і душах міліонів народу твердиню, котрої не розі...

РЕОРГАНІЗАЦІЯ УКРАЇНСЬКОГО СТУДЕНТСТВА В НІМЕЧЧИНІ.

Союз Укр. Студентських Організацій в Німеччині та Данціґу.

Ч. 157/200.

Берлін, 19. V. 1925.

Українське студентство в Німеччині після кількаразових невдатних спроб, в липні 1924 р. обєдналося в Союз Українських Студентських Організацій в Німеччині. До обєднання приєдналося й українське студентство в м. Данціґу. З за неміних подій в одній з українських студ. організацій в Німеччині від 1-го лютого 1925 р. на 1-му надзвичайному Зізді Союзу переведено, після виключення тої організації, формальну переорганізацію Союзу й обєднаннє з того дня носить назву „Союз Українських Студентських Організацій в Німеччині та в м. Данціґу". В склад СУСОНД-а (скорочена назва) входять всі українські студентські організації на теренах Німеччини та Данціґу, які зєднані з загалом українського студентства Західних Земель України та еміграції через ЦЕСУС, а саме: 1) Т-во Студ. Українців „Основа" в Берліні, 2) Гурток Студ. Українців при Університеті в Берліні, 3) Обєднання Українських Студ. Агрон. Лісов. та Ветеринарів в Німеччині, 4) Т-во Українських Студентів в Кенігсбергу, 5) Т-во Українських Студ. „Основа" в Данціґу, 6) СУСОНД же заступає членів Т-ва Українських Студ. „Чорноморе" в Данціґу. (Не належить отже до Союзу лише „Спілка Студ. Українців в Німеччині, про яку вже сказано вище, та яка рівнож не належить і до ЦЕСУС-а. Має цей гурток щось 30 членів).

Спільність інтересів, потреб і завдань — та трівка база, що тісно звязує, посередництвом Союзу, загал нашого студентства в Німеччині та Данціґу.

Для ведення справ СУСОНД-а на II. Конституючому Зізді СУСОНД-а обібрано Управу в складі: Голова Михайло Мілько, студ. пол. наук., заступник голови та економічний референт Степан Ярослав Федак, студ. хемії; секретар Зенон Пеленський, студ. фільософії.

Вже на I. Конституючому Зізді Союзу дня 9-го липня 1924 р. заборонено окремим організаціям самостійні виступи в справах загалу студентства — чужоземних та економічних. Ті справи від імени своїх членів має вести лише Управа СУСОНД-а. Згідно з тою постановою та вказівками Економ. Відділу ЦЕСУС-а Управа Союзу розпочала тоді-ж заходи перед українськими громадянськими та добродійними організаціями на місці та в Америці для допомоги студентству, яке після участи в визвольній боротьбі українського народу опинилося, в більшости фізично знищене та без яких небудь заходів на терені Німеччини та в м. Данціґу. Але вже з початком 1925 р. зза уніфікації допомогової акції в Америці ЦЕСУС-ом, Управа СУСОНД-а припинила ці кроки. (На жаль, одна з тутешних організацій — Спілка Студ. Українців — не оглядаючися ні на бажання загалу студентства в Німеччині, ані на постанову ЦЕСУС-а, понад плечима і Союзу і ЦЕСУС-а використовувала і імя українського студентства в Німеччині в своїх льокальних інтересах та тим зломила солідарність та карність нашого студентства).

Зза катастрофального стану забезпечення студентства мусіла Управа Союзу в квітні цього року звернутися до Економ. Відділу ЦЕСУС-а за дозволом поновного ведення самостійної допомогової акції в Америці. „Маючи на увазі нуждений економічний стан студентства на терені Німеччини та вільного міста Данціґу" — Управа ЦЕСУС-а погодилася, на певних умовах, на нашу пропозицію... звертається до українського громадянства в Америці узгляднювати відповідно лихе матеріяльне положення більшости українського студентства в Німеччині та Данціґу та можливими допомогами-жертвами приходити цьому студентству з поміччю. Неймовірна дорожнеча, при якій мінімум забезпечення переходить розмір в 25 ам. дол. місячно, унеможливлює студії. Абсолютна більшість студіюючих є на старших семестрах і стоїть безпосередно перед укінченням студій. Саме це студентство є найгірш забезпечене і найбільше терпить — бо коли на початку студій можна всеж було кидати, на час, школу та фізичною працею здобувати собі хліб, перед кінцевими іспитами не може бути мови за усунення, хоч на самий короткий час, від шкільної праці. Управа СУСОНД-а в своїх заходах має в першу чергу на увазі таких, кінчаючих студії, студентів. Хочемо дати їм змогу закінчити освіту та віримо, що українське громадянство в Америці прийде з потрібною підтримкою українському студентству Німеччини та Данціґу,

З глибокою пошаною

ЗА УПРАВУ СУСОНД-а:

Мих. Мілько, голова; **Степан Ярослав Федак**, екон. рефер.

Адреса СУСОНД-а: Бунд Украінішер Штудентен-Організаціонен ін Дойчланд унд Фрай Штадт Данціґ, Берлін-Шарльотенбурґ. Гетештр. 67.а.

Матвій Костишин.

ЗРУЙНОВАНИЙ РІДНИЙ КРАЮ.

Зруйнований рідний краю!
Закована Мати!
Хтож закутих діток твоїх
Буде доглядати?
Потомлених, в поневірках,
На наругах в пана.
Нема у них відпочинку
З вечора ні зрана.
Заплакані, небожата,
Без хліба, без соли.
Нема у них порадоньки
В тяженькій неволі.

— — — — — —

Ой, така то лиха доля,
Як чужий пануе.
Як невільники конають,
А він бенкетує.
Посилає Єзуїтів
Душі в них спасати,
Але тіло покормити
Не хоче він дати.
Коли нарід від голоду
Пухне, вимирає,
То він чеше, целібати.
Кругом розсилає.
Бере собі на забавку,
На жарти, на кпини
Наказує, що при Польщи
Нема України...

— — — — — —

Деж поділась Україна?—
Ви розчвертували!
А закони... (ще старого
Жигмонта) забрали.
Що положив на прадіди
Кріпацькі кайдани.
Ви-берете його закон,
Те робите з нами!
Колись давно наші церкви
Жиди замикали...
Днесь ви, панки, нам на силу
Їх позабирали...
Все минулось... І минеся
Панованнє ваше!
Прийде хвиля, разом крикнуть:
Ляше! — По Сян наше!...
Памятайте, вражі панки,
Що козак не баба:
Добре знає, що за пімсту
І якої треба.
Тільки жде святої хвилі.
Коли пригадає,
Відплатиться, що вам сотні
Голов позітає.
За всі кривди і терпіння
Так платити буде.
Кров за кров! І не закуєш
Розкутії люди.

Джемейка, Ню Йорк, 2 червня 1925 р.

З українського життя в Америці.

НЮАРК, Н. ДЖ.

Збірка на читальню Просвіти в Староміщині.

Читальня Просвіти в Староміщині, в скалатськім повіті, в Галичині, видала свого часу відозву до односельчан в Америці, завзиваючи їх до збірки на будову читальні.

Відкликуюнися на сю відозву, свідомі українські громадяни в місті Нюарку зложили суму 238 долярів які зараз переслано виділови читальні. На сю збірку зложилися отсі жертви: Гнат Когут, 25 долярів; по 20 дол. зложили: Іван Гречак, Іван Сокіл, Андрій Водюк, Андрій Сокіл, Микола Гурин, Іван Перчишин (Федя); по 10 дол.: Михайло Самборський, Петро Когут, Михайло Перчишин; по 5 дол.: Ярослав Гусак, Варварка Смірська, Олекса Кинаш, Михайло Малярчук, Іван Малярчук, Текля Міхальчук, Миколай Покотило, Павлина Жуковська, Анна Гусар, Стефан Когут; по 2 дол.: Володимир Куцінк, Василь Червінський, Михайло Лацік, Дора Гуменюк; по 1 дол.: Данило Ліпка, Юрко Яцук, Михайло Колос, Григорій Осінчук і Петро Ковальчик.

Комітет веде збірку далі.

ІСТ ЯНГСТАВН, ОГАЙО

Збірка голодуючим в рідним краю.

Голос розпуки голодних братів з польскої тюрми доходить до нас що раз сильніший. Філі океану з кождим днем викидають його на береги Вільної Землі Вашингтона. Лише хіба глухий і сліпий, зі серцем з каміння не почує голосу розпуки міліонів голодних дітий.

Долетів сей страшний голос і до нашої громади в Іст Янгставн. Дало до сього почин наше Товариство Сокіл, відділ Українського Народного Союза ч. 218. На місячних зборах сього відділу вніс внесок тов. Іван Гренечко, щоби вислати до рідного краю 20 дол. з каси відділової. Чуйні серця підперли так благородний внесок. Соломяні патріоти опустили своєї лоби в долину, чекали на голосування а хруні таки зараз почали верещати. Один хрунік (а ще до того пяний) розплакався, що відділова каса зброкує, як дасть на голодних. Предсідатель зробив з хрунячим конець, бо дав внесок тов. Ів. Гренечка під голосування і внесок перейшов великою більшістю голосів.

Поза сим серед членів відділу заряджено ще складку, до якої причинилися отсі громадяни:

Іван Лисиганич 5 дол.; Демян Моринич 3 дол.; по 1 дол. зложили: Дмитро Стецків, Іван Клюс, Михайло Війтишин, Петро Кашевка, Дмитро Горик, Гайман Бродер, Андрій Лахоцький, Павло Юдин, Федор Белевяк, Федор Кузенко, Стефан Стахура, Йосиф Процяк, Домінік Тарп, Йосиф Стахура; по 50 цнт. зложили: Андрій Дрозда, Теодор Сліпенчук, Йосиф Мушинський, Йосиф Когут, Омелян Мілько, Петро Просиенко, Стефан Гренечко, Іван Гренечко, Михайло Судак, Чали Пуган, Михайло Сорока, Йосиф Залановський, Іван Ковалич, Кость Війтишин, Стефан Мельник і Яків Павлишин.

В сей спосіб Товариство зібрало 50 долярів, які зараз вислано через Обєднанне в Філаделфії.

Товариство вважає, що й се ще за мала жертва для наших братів, голодуючих в старому краю по лядській кормигою. Тому воно рішило ще далі вести складку та визначило яко колекторів гр. Івана Клюса, предсідателя і Михайла Сороку, фінансового секретаря нашого Товариства. Товариство сподіється, що й соломяні патріоти ще подумаються, що патріотизм засвідчується не словами, а ділами, і що наші хруники підуть усею громадою на ратунок нашому народови. Чейже їм всім нагадається заповідь Ісуса Христа: „Голодного накормити, жажкущого напоїти."

НЮ ЙОРК, Н. Й.

В неділю дня 14 червня б. р. в нашому місті відбудеться в Укр. Нар. Домі концерт п. Марії Машир. П. Марія Машир є знана нюйорська українська публиці, як славна співачка і артистка. Виступала вона вже много разів на українській сцені та здобула собі між нашим громадянством велику славу і пошану. Сим разом п. Машир дає концерт сама при співучасти других знаної слави співаків та артистів. Вже саме імя пані Машир дає повну запоруку, що концерт випаде величаво. Наша публика завдячує богато пані Машир на полі мистецтва і треба сподіватися, що на сім концерті явиться громадно.

Звичайний.

ПОДЯКА

Я низше підписаний член відділу 35, У. Н. Союза складаю щиру подяку Гол. Урядови, Делегатам і Делегаткам 16-ої головної конвенції У. Н. Союза як також і братови Іванови Чемериз делегатови від. 34 на 16-ту гол. конвенцію, що підніс справу моєї запомоги котру я одержав в сумі 50 долярів з фонду запомогового. Се велика поміч для мене, бо вже рік як я хорий а гріш лікарі забрали але дякую Богу, що наш найлучший лікар У. Н. Союз не запімнув о мені і допоміг мені в потребі.

Желаю нашій організації У. Н. Союзови доброго успіху в організації і взиваю усіх Українців котрі ще доси не стоять в організації У. Н. Союза хай вступають бо може бути запізно.

Николай Рой

член бр. св. Івана Хрестителя від. 34. У. Н. Союза.

ВСТУП ДО АМЕРИКАНСЬКИХ УНІВЕРСИТЕТІВ.

Умови приняття студентів до американських висших шкіл є дуже ріжні— в ріжних колегіях („каледжах") і університетах. Всі приймають студентів на основі окремого вступного екзамену. Більшість висших шкіл задовольняються також дипльомами признаних середних шкіл; значить, ученик, що скінчив середню школу, може бути принятий до каледжа чи університету без окремого екзамену. Але Гарвардський університет, а за ним Коломбійський і ще декілька инших завели в себе доповняючі „психольогічні" екзамени. З окрема Коломбійський університет вимагає, щоби новий студент виповнив окремий квестіонар, даючи відповіди на доволі точні питання про своє дотеперішне життя, освіту, прочитані книги, мотиви поступлення в університет і т. п.

Щодо попередньої освіти, то її міряють звичайно так званими „юнітами" — одиниця знаня. „Юніт" представляє собою запас знання, яке набувається в середній школі на протязі одного шкільного чвертьрічча. Звичайно для приняття в університет вимагається пятнайцяти „юнітів". Знання латинської мови для більшости висших шкіл не обовязкове, але звичайно вимагають знання якоїсь чужої мови окрім англійської, найчастійше французької німецької або еспанської.

Деякі висші школи вимагають ще посвідчення про характер і спосібности кандидата, а деякі ще й лікарського свідоцтва що до стану його здоровля.

Коли давнійше американські висші школи бажали мати як найбільшу скількість студентів, то тепер вони переповнені і звертають більшу увагу на якість, спосібности й інтелігенцію. В 670 висших школах Злучених Держав учиться близько 400,000 студентів і на будуче їх не може забракнути; зпоміж мало не двох міліонів учеників в середних школах все найдеться досить охочих вчитися в університеті. Тому в американських професорів зростає тенденція „вибирати" тільки найліпший студентський матеріял. Окрім чисто академічних вимогів деякі університети ставлять ще окремі вимоги щодо особистих прикмет й інтелігенції студента. Наприклад, щоби бути принятим в Гардвардський або Коломбійський університет, не досить того, щоб мати потрібне знання; екзаменуючі професори кладуть окрему вагу ще на інтелектуальні, моральні і навіть фізичні прикмети кандидата, які дають запоруку, що він успішно пройде курс.

МІТИНГИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

РОЧЕСТЕР, Н. И. Тов. Вільні Козаки, від. 316, подає до відома своїм членам і членицям, що звичайний місячний мітинг відбудеться в четвер, дня 11. червня о 7.30 вечером, в Тов. Гали під ч. 102 Joiner St. Проситься всіх членів явитись на сей мітинг бо суть важні справи до полагодження і пригадуєся членам, котрі довгують, щоби свої довги зрівнали; члени, котрі злегковажать се голошение, будуть подані до суспенди на слідуючий місяць. — В. Кучмій, секр.

БОРОТЬБА З КАВОЮ.

Як власти тому сто літ жорстоко поборювали уживання кави, доказує слідуючий документ: Німецький герцог Гільдбурґгавзен видав 1821 року розпорядок, у якому оповіщає своїм підданим таке: 1) хто випє горнятко кави, заплатить шість срібних марок кари, 2) хто торгує кавою, платить 20 талярів, 3) кождий власник гостинниці, котрий дає гостям каву, платить шість срібних марок, 4) таку саму кару платить власник гостинниці, котрий своїй службі дає каву, 5) хто перекрадає до краю каву, буде виставлений через дві години на позорище, 6) кождій господині, котра варить каву, сконфіскується всю кухонну посудину. — Тимчасом тими розпорядками осягнено зовсім противні висліди, бо уживання кави поширювалося все більше. Подібне було і з тютюном.

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА.

СИДІР КУЗИК

загально шанований, популярний і заслужений громадянин, великий патріот і меценат, людина тихої праці, помер 11. травня ранком по перебутій операції. В ньому стратила укр. громада велику силу, людину не слів а праці. Покійний родився 5. січня 1885 р., середню школу покінчив 1904 р. у Коломиї в українській гімназії. Потім покінчив рільничі студії при фільософічному факультеті на краківському університеті. Працював у нас як кооператор. Написав першу в нас книжку „Про кооперацію, її теорію і значіння для нас." В 1908 р. по скінченню рільничих студій вступив на службу до тов-а „Просвіта," де повнив функції люстратора крамниць і шпіхлірів, що існували при читальнях „Просвіти." У виділі працював аж до кінця свого життя. На передостанньому засіданію виділу ще брав участь. Перед війною був референтом економічного відділу товариства „Просвіта" а по війні був референтом економічної комісії маєтностей Т-ва. Був членом Ради Краєвого Союзу господарсько-торговельних спілок, членом головної Ради Краєвого Т-ва „Сільський Господар." Перед війною брав участь у кооперативному конгресі в Москві, де заступав українську кооперацію Сх. Галичини. В 1914 і 1915 р. був урядником в „Allgemeiner Verbandt der landwirtschaftlichen Genossenschaften" у Відні. В 1916 р. був інспектором господарства при краєвому виділі, а потім кількалітним директором Т-ва „Відбудова". Не було у Львові ні одного товариства, до якого покійник не належав би. Про його меценатство багато моглиб сказати українські мистці, а про його велику працю знають усі ті товариства, в яких приймав активу участь.

В дуже молодому віці заскочила його смерть несподівано для всіх. На львівську громаду вістка про неї зробила дуже прикре та гнітуче враження.

Покійний належав до тих, які мали глибоке розуміння для значіння і ваги української преси. В життю української преси брав активну участь цілим рядом принагідних статей та дописів переважно на господарські та кооперативні теми.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

ЖАРТИ

ЩАСЛИВИЙ БАТЬКО.

— Що ви скажете на те, який він подібний до мене? В нього мої очи, мої уста!

— То правда, милий хлопчик... Має навіть плащик перероблений з вашого, в якім ви ходили минулого року. (Ле Пті Парізієн).

ОПРАВДАННЯ.

Лікар в касі хорих: Що, ви не вміете читати? Мої ординаційні години від 9 до 10-ої, а ви приходите, щойно тепер?! **Робітник:** Даруйте, пане доктор, але машина не схопила мене скорше.

Стиль телеграми. Чоловік телеграфує родичам, ущасливлений родинною подією: „Нині в ночі привела жінка на світ двоє здорових хлопчиків. Завтра більше."

Дивне. Пані дала білля до прання муринці й просила випрати гарно, щоби не було плям. Замісць того білля вернуло з прання дуже сіре. — Не розумію цього, говорила сердита пані. — Я просила вас виразно, щоби ви якнайстараннійше випрали білля, а тепер воно ще гірше виглядає як перед пранням! — **Муринка:** Я також не розумію цього, — оправдувалася муринка — я в тій самій воді прала насамперед моє білля, а воно вийшло з прання зовсім чисте!

Злагоднююча обставина. В суді питається суддя обвинуваченого, — чи не міг би для своєї оборони навести якої злагіднюючої обставини. **Обвинувачений:** „Так, пане суддя, прошу узглянити молодий вік і недосвідченність мого оборонця."

Суддя: Чи той пан, як він підійшов до свого постійного стола в салуні, безпосередно до вас сказав: „осел?" **Обвинувачуючий:** Я не знав нікого иншого, до кого він міг би це сказати!

Ще зле. Льорд Семюелс відвідав одну з найбільших жидівських кольоній в Палестині.

— Бачу, що маєте дуже гарні господарські будинки — каже Семюелс.

— О так.

— І багато худоби.

— О так.

— Так ви задоволені?

— Ні.

— Що? Ні? Чомуж?

— На вісти з ціріхської біржі треба ждати аж два тижні!

„Клопіт." — Чому ти якийсь такий не свій, так посумнів?

— Ну, знаєш праця від ранку до пізної ночі, одна година перерви на обід...

— О! А то відколи ти вже так працюєш?

— Зачну від завтра.

Забудько. Шеф у доброму гуморі до касієра: — Ну знаєте, мій пане, це що ви робите, то дійсно переходить уже всякі границі! Ви такі забудькуваті, що ще колись втечете до Америки а забудете забрати зі собою касу!...

Vivant sequentes! Заповіджено політичні збори. Саля повна по береги. Але на нещастя бесідник говорить так скучно, що гості один за одним зникають з салі. Вкінци остався лише один, при самім підвисшенню. До нього звертається зворушений бесідник: — Мій пане, як маю вам дякувати, що бодай ви... — Стійте! — каже тамтой. — Не дякуйте, я є слідуючий по вас бесідник.

„Світ перевертається."

Мати: — Будь відважний, сину. Ця панночка старається про твою руку. Чи не скажеш їй: „Так, добре"? **Син:** Боюся, щоби вона з мене не зробила матери. („Іль Травазо", Рим).

Коли жінка втинає волосся...

Перепрашаю пане товаришу, з ким то ви вчера були в театрі? Я сидів зараз за вами, тай бачив, що ви були з якимсь гарним молодцем, із округлою головою з обтятим волоссям.

— Вчера в театрі? Ага, так! Алеж то я сидів із своєю бабусею!

Користь із подружжа.

Два приятелі стрінулися. — **Перший:** Мушу сконстатувати: відколи ти оженився, ніколи не бракує тобі ніодного ґузика при одязі. — Ах так, — каже другий зрезигновано — моя жінка навчила мене пришивати ґузики зараз першого дня по шлюбі...

Науковий відчит.

Професор читає науковий відчит, але слухачі все менше слухають. Ба зачинають розмовляти собі півшепотом про свої приватні справи. Один із присутніх навіть заснув. Одначе професор не зважає на нього, викладає дальше, та ще й голоснійше, щоби було чути. Колиж тамтой ще й сильно хропіти зачипає, професор спокійно запримічує: „Ах, яка шкода! Тут хтось хропить так голосно, що побудить тих, які сплять собі."

В. БУДЗИНОВСЬКИЙ

Послідний Ногай.

(Історичне оповідання).

(Свобідно за Купером)

(22)

(Докінчення)

— Що ти на те? — Темірез спитав Ямана.

— Але та, котру я дав до вас на переховання, безперечно моя власність. Гадаю, що Темірез не спроневірить депозиту.

— Ти сам скажи, чи його правда, — старець звернувся до Гамера.

Гамер вдивився в Варку і не відповідав.

— Вона моя! — Яман крикнув вразуваний. — Ти знаєш Ногаю, що вона моя!

— Твоя, — Гамер відповів ледви чутно.

Варка цілої сеї розмови і сего торгу не розуміла, бо всі балакали по татарськи. Лише з всего того, що навкруги неї ділялося, вона доміркувалася, що окрім неї, вже всі з її товариства вільні. Вона доміркувалася, що при кінци важиться її доля. Невеселі лиця її приятелів не віщували їй добра. Зі стурбованого лиця Гамера і з тріюмфального погляду Ямана вичитала присуд.

— Ходи! — Яман крикнув, хапаючи її за руку.

Ніхто не рушився боронити її. Лише Христя схопилася, прискочила до неї і обняла за шию.

— Не пущу тебе, не пущу! — кричала.

— Яман брутально відтрутив її і потяг Варку за собою.

— Дівчино, не бійся! — Гамер крикнув за нею. — Ще сонце не зайде, як ти будеш назад у нас.

— А ти собако, — Гамер кричав до Ямана, — придивися добре, де тепер сонце! Воно над сими деревами на шпилю першої скали. Час, коли воно стане над деревами третої скали, вистане, щоби ти міг зайти до твого аула. Саме тоді я рушу на тебе з моїми лицарями. Для нас двох ся земля за тісна!

— Я міркую, — Тихоліз промовив до Гамера, коли Яман з Варкою і своїми пятьма товаришами щез за шатрами аула, — що ми дівчини в аулі того зьвіра не знайдемо. Яман знає, що ти будеш мати більшу силу і що він проти тебе не остоїться. Отже він лишить аул і з дівчиною втече кудись далі.

— Він не птах, що не лишає слідів. Знайдемо його тропу.

— Отже я про се хотів говорити. Треба заздалегідь зорґанізувати погоню, як дівчини в аулі не знайдемо. Кілько, міркуєш, будеш мати лицарів?

Гамер окинув оком майдан, на котрім зібралося все, що жило в аулі.

— Міркую, буде більше ніж сотка самих молодих.

— Більше ніж треба. Поділим їх на три частини. Одну поведеш ти, другу я поведу. Ти обійдеш скалу від сходу, я від заходу. Так окружимо аул Ямана. Як Яман втік з аула, то або ти попадеш на його тропу, або я. Як трета пайка наших лицарів піде розстрільною крізь скали, спираючися одним кінцем о мене, другим о тебе, буде могла зараз переказати від тебе мені або від мене тобі, що тропа Ямана знайдена. Може твій батько буде знати і скаже нам, що Яман зробив.

— Я цілком таксамо думаю, — Гамер відповів і зараз став орґанізувати похід.

Коли Яман виволік Варку за аул, вона впала. Він кричав, сіпав її, пару разів копнув в бік, але вона не вставала:

— Або лиши мене, або вбий, бо з тобою далі не піду!

— Не підеш, то понесуть тебе.

Товариші Ямана взяли Варку на руки і понесли за ним між скали. Ставувши в одній розколині перед другою бічною, Яман промовив:

— Як занесемо її до аула і лишимо там, то Гамер возьме її, бо буде мати більшу силу. Як виведу її з аула і втечу з нею, то Гамер попаде на тропу і перейме нас. Тут поможе хиба який підступ. Гамер ані подумає, що я її спрятав десь по дорозі до нашого аула. Він за нею заженеся аж до нас. Отже я загадав лишити дівку тут, ось в сій розколині. При ній лишу двох з вас. Я з трема піду до аула. Заріжемо ту вдову, котра тепер втратила мужа й сина, нанесемо ріща і підпалимо хату. Самі втечемо. Як до аула прийде Гамер, то буде гадати, що то його дівчина була в тій хаті і разом з нею спопеліла. Може з пімсти спалить аул, але відійде і дівчину лишить в моїх руках. Як би наскочили на вас і ви не могли видержати до мого повороту, то дівчину заколоти!

Яман лишив дівчину з двома товаришами і з трема пустився бігцем до свого аула. Дав приказ, щоби всі здорові зібралися боронити аул. Сам скочив до хатчини вдови. Хатчина була цілком пуста. Доміркувався, що вдова цілком покинула хату, або й аул. Питав за нею, але баби ніхто не бачив. Пригадав собі, що в аулі є ще одна стара християнська бранка. Приказав привести її. Але незабаром показалося, що й ся бранка щезла. Від рана ніхто в аулі не бачив її. Яман став думати, щоби обміркувати новий плян. Але не встиг вигадати, бо його звістили, що Ногайці окружають аул. На ту вість він дав приказ заступити ворогови приступ до скал і сам метнувся туди. Гамер побачив його і пустився за ним. Біжучи випалив до нього з шушкета, але не вцілив. Кинув рушницю, бо вже не було коли на ново наряджати і з ножем в руці далі гнав за Яманом. Яман скочив між скали і щез з очий Гамера. На скалі людська стопа не лишає слідів, отже Гамер не знав куди Яман далі пішов: на право, чи на ліво. Біля Гамера покотився камінчик. Гамер глянув в гору і побачив Ямана високо на скалі. В тій же хвили Яман щез, неначе під землю провалився. Очивидно скочив зі скали на той її бік. Гамер, то сюди, то туди, став і собі спинатися в гору.

Скочивши в низ, Яман станув біля тої розколини, в котрій полишив був двох товаришів з Варкою.

— Тягніть її за мною! — крикнув.

Варку витягли з печери і стали тягнути. Саме в тій хвили на скалі появився Гамер. За ним два, три, чотири його товариші. Гамер, не нагадуючися, скочив у низ. За ним один його товариш. Гамер впав на вспятки і на долоні. Заки підвівся, Яман вбив в його плечі довгий ніж. Гукнув мушкет Тихоліза і Яман поцілений кулею в чоло, впав плечима на Варку, пробиту ножем Ямановою товарища. Куля Мурата й сего поклала трупом.

Прийшов Тихоліз, прийшов Мурат, прийшов Криса і сотник. Зійшлися товариші Гамера. Сотник стояв над Варкою і хлипав неначе дитина. Мурат сів біля сина і тусклими очима вдивлявся в його бліде лице.

— Знайшов... Знайшов свою долю. Знайшов собі царівну, — шепотів.

Молоді Ногайці обступили його, ждучи, куди скаже занести трупа.

— Нехай він тут спічне, — Мурат промовив, — де погиб... Де згасла послідна надія татарських народів, де згас послідний Ногай.

(Конець).